

Posudek oponenta na rigorózní práci Mgr. Pavly Babické s názvem Úloha prezidenta republiky v legislativním procesu v České republice

Pavla Babická předložila shora uvedenou rigorózní práci v prosinci 2009 a k vypracování oponentského posudku mi byla postoupená dopisem ze dne 29.1.2010. Platí tedy pro její posouzení požadavky z té doby.

Práce autorky má 5 částí: Úvod, Postavení hlavy státu v parlamentní formě vlády, Legislativní proces v České republice, Právo prezidenta republiky vrátit přijatý zákon, Podepisování zákonů prezidentem republiky, Závěr.

Svým rozsahem je nejobsáhlejší 4 kapitola (str. 33-70) a 5 kapitola (str. 71-82). V těchto nejrozsáhlejších partiích spočívá také hlavní přínos autorky. Podrobně rozebírá legislativní akty a judikaturu Ústavního soudu. Umožňuje to ukázat, kterým směrem se ubírá praxe v oblasti zkoumané problematiky, rozdíly v postupu obou prezidentů České republiky Václava Havla a Václava Klause, co je spojuje a kudy směřuje vývoj praxe v průběhu jejich funkčních období. Autorka k této problematice podává vlastní analýzu.

P. Babická čerpá ze současné odborné literatury, jejíž seznam je uveden na str. 85-86. Některou významnou literaturu však pominula, ačkoliv by pro dané téma měla významnou úlohu. Mám na mysli např. sborník Postavení prezidenta v ústavním systému ČR, ed. V. Šimíček, MÚ Brno 2008 nebo sborník Soudcokracie v ČR, Fikce nebo realita, ed. M. Loužek, CEP č. 52/2006. S tím souvisí také skutečnost, že nevěnuje pozornost institutu prerogativů prezidenta republiky, který s úlohou prezidenta republiky v legislativním procesu úzce souvisí a je vyložen v učebnici. Porovnáním s jinými evropskými ústavami by autorka zjistila, že prezident republiky, který je uváděn zpravidla v ústavách republikánských států stejně jako monarchistických panovník ve zvláštní kapitole (není v kapitole o moci výkonné, jak autorka jako pravidlo uvádí), má někde vyjádřeny i své pravomoci v rámci své role prezidenta v legislativním procesu, resp. při zákonodárné činnosti.

Skutečnost, že nepodepíše zákon, je třeba posuzovat v souvislosti s tím, zda jeho pravomoci jsou i povinnostmi, což souvisí s prerogativy hlavy státu.

Autorka obsáhle cituje některá stanoviska Ústavního soudu ČR a s jejími názory a argumenty vesměs plně souhlasím. Bylo by užitečné při úvahách nad judikaturou vzít v úvahu také faktor času se zřetelem k tomu, že i tato judikatura, pokud jde o postavení prezidenta, prodělala vývoj, ať již daný subjektivními faktory (kdo byl prezidentem a kdo byli soudci Ústavního soudu) nebo faktory objektivními.

Exkurs o přímé volbě prezidenta republiky získal v současné době nové souvislosti a je užitečné, že jej autorka do práce zařadila.

K některým autorčiným tvrzením mám výhrady a domnívám se, že by se měla k této problematice vrátit při obhajobě. Na str. 15 např. tvrdí, že při svých vystoupeních v PS nebo Senátu může prezident předkládat návrhy k nové

zákoně upravě. Na str. 22 však zastává zřejmě jiné stanovisko. Účast prezidenta v legislativním procesu by mohla autorka posoudit jak se zřetelem k iniciativám V. Havla v době jeho prezidentství v období Československa, tak i k teoretickým koncepcím, které odůvodňovaly dekretální normotvorbu v době války ze strany tehdejších teoretiků českých i německých. Nepovažuji za správné její tvrzení, že v současné době je v Ústavě role prezidenta republiky oslabena v poměru k ústavní listině z roku 1920. V učebnici katedry i v literatuře uvádíme, že podstatné pro ústavní sílu prezidenta republiky je o čem může rozhodovat samostatně. T.G. Masaryk spatřoval slabou roli prezidenta v tom, že i k veřejným projevům potřeboval souhlas vlády, resp. resortního ministra. V oblastech, kde prezident ke svým rozhodnutím nepotřebuje kontrasignaci ani jiný akt jiného orgánu, má při své politické neodpovědnosti postavení téměř absolutního monarchy. Pokud autorka zastává jiný názor nebo přejímá stanoviska opačná, bylo by třeba, aby vyvrátila argumenty shora uvedené, ať již z pohledu historického nebo současného. Naproti tomu v případech, kdy je jen jedním z návrhů a rozhodovací orgán zpravidla jeho návrhy neakceptuje, oslabuje to také jeho postavení hlavy státu ve vnitřní politice.

Mám pochybnosti o promyšlenosti autorčina návrhu na str. 69 ohledně posílení vrácení veta hlasováním obou komor, jak z hlediska koncepce současné ústavy, tak i z praktických důsledků, k nimž by to v legislativním procesu vedlo. Rovněž doporučuji, aby se k této otázce autorka při obhajobě vrátila.

S kritikou pojetí i praxe role prezidenta republiky při podpisování nebo nepodpisování zákonů zcela souhlasím a za velmi užitečné považuji také podání přehledů argumentů v těchto věcech.

Celkově se domnívám, že rigorózní práce Pavly Babické splňuje požadavky kladené na práci tohoto druhu a doporučuji ji k obhajobě. Domnívám se, že přínosem mohou být především její údaje a analýzy týkající se jednotlivých případů vrácení zákonů prezidentem republiky.

V Praze dne 9.2.2011

prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.
oponent